

Tampereen ammattikorkeakoulu

AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Kartoitus päihteiden käytöstä kolmella eri kouluasteella

Jarmo Juhola
Marko Seppälä

2007

Mistä on pienet savukkeet tehty?

Tupakasta, torjunta-aineista, paperista,
liimasta, lisäaineista, myrkyistä,
kuvitelmista ja heikkouksista
mutta ennen kaikkea
ahneudesta.

Niistä on pienet savukkeet tehty.

JARMO JUHOLA, MARKO SEPPÄLÄ: Kartoitus päihteiden käytöstä kolmella eri
koulustasteella
Tampereen ammattikorkeakoulu
Opettajankoulutuksen kehittämishanke 28s + 3 liites.
Ryhmän opettaja Henna Heinilä
Toukokuu 2007

TIIVISTELMÄ

Työn tarkoituksensa oli selvittää kuinka paljon eri-ikäiset opiskelijat peräkkäisillä
koulutusasteilla tupakoivat ja käyttävät alkoholia humaltumiseen ja miten
opintomenestys näkyy päihteiden käytön rinnalla. Aiheen rajaamme tupakkaan ja
alkoholiin eli laillisiin päihteisiin. Näillä kuitenkin on merkittävä ja potentiaalinen
vaikutus oppimisympäristöön. Kehityshankeemme suoritettiin kyselynä kolmella
koulutusasteella, Ulvilan yhteiskoulun 8 - 9 -luokilla, mikä edusti perusopetusta ja
ikäluokkaa 13 -15 vuotta. Kokemäenjokilaakson ammattiopisto ja Ulvilan lukio
edustivat niin kutsuttua toista astetta eli opiskelijat ovat 16 – 18 vuotta täyttäneitä.
Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikka Rauma edusti korkea-astetta jossa
opiskelijat ovat yli 18 -vuotiaita. Kysely sisälsi kysymyksiä opiskelijoiden tupakan
ja alkoholin käytöstä sekä kysymyksiä opiskelijan omista suunnitelmista ja
mielipiteistä omista opinnoista. Kyselyn kautta pyrimme löytämään tottumusten
yhteyttä opiskelumotivaatioon. Tulokset tukevat oletusta, että huono koulumenestys
ja päihteiden käyttö esiintyvät yhdessä.

Sisällysluettelo

1	KARTOITUS PÄIHITEIDEN KÄYTÖSTÄ.....	5
2	NUORTEN TUPAKOINTI.....	6
3	TUPAKOINNILLE OMINAISET TEKIJÄT	7
4	TUPAKOINNIN TERVEYSVAIKUTUKSET	11
5	NUORTEN ALKOHOLIN KÄYTTÖ.....	12
6	KYSELY TUPAKAN JA ALKOHOLIN KÄYTÖSTÄ	14
6.1	Tupakoinnin yleisyys	15
6.2	Alkoholin käytön yleisyys	18
6.3	Päihteet ja opiskelu	22
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	27
	LÄHTEET:.....	28
	LIITE A. Kysely ammattikorkeakoulun opiskelijoille	29
	LIITE B. Kysely peruskoulun 8 ja 9 luokan oppilaille	30
	LIITE C. Kysely ammattiopiston ja lukion opiskelijoille.....	31

1 KARTOITUS PÄIHTEIDEN KÄYTÖSTÄ

Halusimme selvittää koulujen oppilaiden päihteidenkäytön yleisyyttä, sillä meitä kiinnosti sen yhteys opiskelumotivaatioon. Päihteiden välittömät terveydelliset vaikutukset tiedetään mutta päihteiden käyttöä ja opintomenestystä rinnakkain on vähemmän käsitelty.

Ulvilan yhteiskoulun 8 - 9 luokalla suoritimme kyselyn, missä kysyttiin oppilaan tupakan polttoa ja alkoholin humalakäyttöä. Lisäksi heiltä kysyttiin jatko-opiskelusuunnitelmia. Näin yritimme selvittää miten kyseisellä kouluasteella päihteiden käyttö esiintyy yhdessä opiskelijan jatko-opiskelupaikan valinnan kanssa. Kokemäenjokilaakson ammattiopistossa ja Ulvilan lukiossa keskityimme vertailemaan näiden kahden oppilaitoksen välillä tupakoinnin ja alkoholin käytön yleisyyttä. Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikka Raumassa kysely sisälsi kysymyksiä tupakan ja alkoholin käytöstä ja määristä. Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikka Raumassa kysely sisälsi myös kysymyksiä opintomenestyksestä ja miten nuoret itse ymmärtävät tällä hetkellä näistä yleisimpien päihteiden, tupakan ja alkoholin, vaikutuksista koulumenestykseen. Mielenkiintoista oli myös nähdä kuinka nuori itse pystyy ottamaan vastuuta omasta päihteiden käytöstään. Hankkeessamme pyrimme selvittämään eroaako päihteitä käyttävien opiskelijoiden koulumenestys päihteitä käyttämättömien koulumenestyksestä.

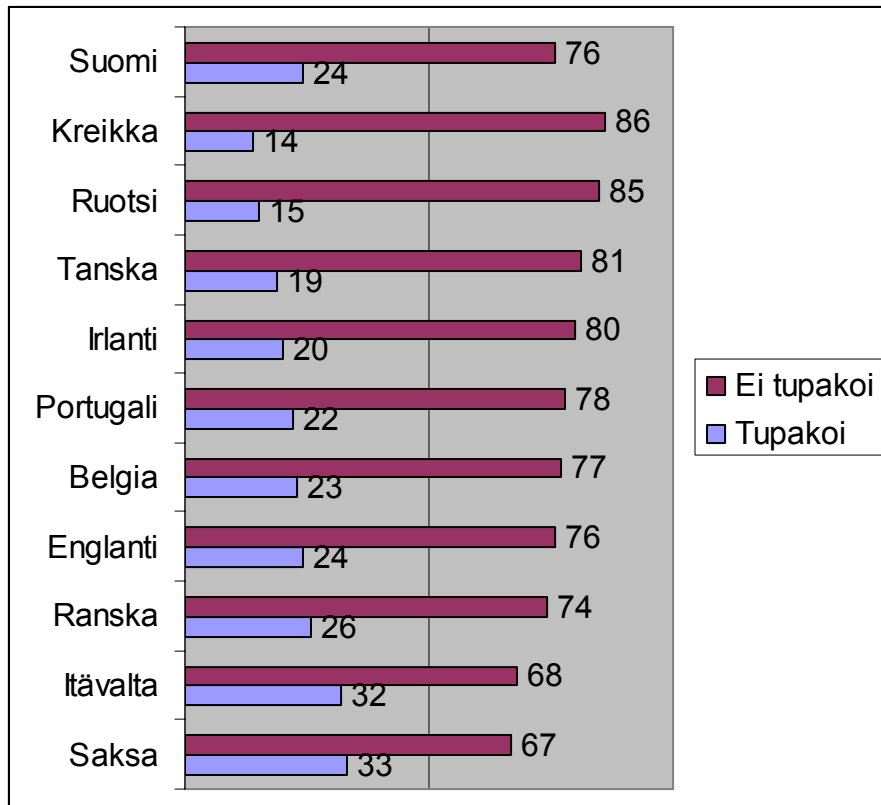
2 NUORTEN TUPAKOINTI

Nuorten päivittäinen tupakkatuotteiden käyttö on yleistynyt viime vuosikymmeninä. Kokeilu ja säännöllinen käyttö ovat kuitenkin siirtyneet myöhäisempään ikään ja päivittäin tupakoivien osuus on vähentynyt viime vuosina. Tyttöjen ja poikien tupakkatuotteiden käytössä ei ole käytännössä eroja enää lainkaan.

Aiemmin ajateltiin, että nikotiiniriippuvuus syntyy kuukausien aikana. Nikotiiniriippuvuus voi kuitenkin kehittyä jo varsin nopeasti tupakoinnin aloittamisesta. Jo muutaman kerran jälkeen tupakointi voi aiheuttaa riippuvuusoireita. Tutkimusten mukaan nuorilla ilmenee nikotiiniriippuvuusoireita jo ensimmäisten kokeilujen jälkeen. Riippuvuusoireiden määrä luonnollisesti lisääntyy poltettujen savukkeiden määrän kasvaessa. Keskimäärin kahden savukkeen polttaminen viikon aikana aiheuttaa vieroitusoireita. Kuitenkaan ei ole mahdollista ennustaa, ketkä saavat muutaman käyttökerran jälkeen riippuvuuteen liittyviä oireita. Usein nuoret suunnittelevat polttavansa ehkä muutaman vuoden mutta lopulta päätyvät jopa kymmeniä vuosia jatkuvaan tupakointiin.
(http://www.ktl.fi/portal/suomi/osiot/tietoa_terveydesta/elintavat/tupakka/nuorten_tupakointi/)

Tupakointi vaikuttaa pituuskasvuun, alentaa yleistä suorituskkyä ja heikentää kestävyyttä. Se voi estää keuhkojen kehittymisen täyteen mittaan ja alentaa niiden toimintakykyä. Lepotilassa nuoren tupakoijan sydän lyö 2 – 3 kertaa nopeammin kuin tupakoimattomalla nuorella. Nuorilla tupakoitsijoilla ilmenee huomattavasti enemmän yskää sekä hengitystie- ja keuhkosairauksia kuin tupakoimattomille. Suomalaisista 14, 16 ja 18-vuotiaista nuorista tupakoi päivittäin 24 prosenttia vuonna 2003. Osuus on pysynyt lähes samana 1980-luvulta lähtien, mutta poikien tupakointi on vähentynyt ja tyttöjen tupakointi lisääntynyt, joskin vuoden 2005 nuorten terveystapatutkimuksen mukaan myös tyttöjen tupakointi on kääntynyt laskuun.

(Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki 2005. s. 33)

Kaavio 1. Nuorten tupakointi Euroopassa

Vähintään kerran viikossa tupakoivien 15-vuotiaiden nuorten osuus oli Itävallassa 32 prosenttia, Belgiassa 23 prosenttia, Tanskassa 19 prosenttia, Englannissa 24 prosenttia, Ranskassa 26 prosenttia, Saksassa 33 prosenttia, Kreikassa 14 prosenttia, Irlannissa 20 prosenttia, Portugalissa 22 prosenttia, Ruotsissa 15 prosenttia ja Suomessa 24 prosenttia. Kuten kuvaajasta on nähtävissä (kaavio 1), suomalaisnuoret sijoittuvat eurooppalaisessa tupakointivertailussa varsin korkealle. Luvut perustuvat Maailman terveysjärjestön WHO:n nuorten terveyskäyttäytymistä koskevaan tutkimukseen.

(Rimpelä. ym. 2003)

3 TUPAKOINNILLE OMINAISET TEKIJÄT

Mitä nuorempana on tullut nikotiinista riippuvaiseksi, sitä vaikeampaa on lopettaa tupakointia. Tupakanvalmistajalle koukuun jääneestä tupakoitsijasta tulee uskollinen asiakas vuosikymmeniksi. Tupakoitsijat ovat kuluttajien joukossa poikkeuksellisen merkkiuskollisia ja siksi nuorten merkkivalintoihin yritetään vaikuttaa mainonnan keinoin. Tupakkamainonnassa on lukuisia juuri teini-ikäisiin ja

nuoriin vetoavia aineksia. Ehkä keskeisin mainonnalla ylläpidetty mielikuva korostaa tupakointia aikuistumisen symbolina tai siirtymäriittinä. Polttamiseen on liitetty erityisesti kapinallisuus sekä seksuaalinen kypsyys ja viehätysvoima.

Tupakointia kokeillaan nykyisin entistä nuorempana. Tupakoinnin aloittamisessa ikävuodet 12 - 18 ovat ratkaisevia. Polttamisen taustalla ei ole tupakan maku tai miellyttävä ensikokemus. Sosiaalinen paine ja siitä johtuva tupakasta kieltäytymisen vaikeus saattavat johtaa tupakoinnin aloittamiseen. Yleensä ensimmäiset savukkeet maistuvat pahalta, savu ärsyttää hengitysteitä ja verenkierron kautta keskushermostoon leviävät aineet huimaavat. (Vertio. 1998. s.453).

Tupakoinnin aloittamiseen liittyy paljon sosiaalisia ja psykologisia seikkoja, joita myös tupakkateollisuus käyttää hyväkseen asiakashankinnassa. Suurin osa nuorista aloittaa tupakoinnin peruskoulussa. Niillä, jotka selviytyvät tupakoimattomana peruskoulun loppuun, on suuret mahdollisuudet välttää tupakointi kokonaan. Tunnettuahan on, että herkin ikä tupakoinnin aloittamiselle on juuri yläkoulun aikana.

Ensimmäinen tupakka maistuu juuri siltä, mitä se sisältää: yli 4000 kemiallista ainesosaa, joiden joukossa on mm. raskasmetalleja. Tupakasta haetaankin ainakin aluksi muuta kuin makua. Mielikuvat, tuttavien ja idolien antama malli sekä kaverien asenteet vaikuttavat paljon tupakoinnin jatkamiseen. Vähitellen polttamaan ryhtynyt käyttää tupakkaa selviytymiskeinona tietyissä tilanteissa, siinä missä hänen tupakoimaton kaverinsa löytää jonkun muun keinon esimerkiksi lievittämään hermostumista.

Tupakointi yhdistyy usein muihinkin terveyttä vahingoittaviin valintoihin. Tupakoivien nuorten ruokavalio ei keskimäärin ole yhtä terveellinen kuin tupakoimattomien. Tupakoijat harrastavat myös vähemmän liikuntaa kuin tupakoimattomat. Tämä johtuu tupakoinnin yleisesti fyysistä suorituskkyä alentavasta vaikutuksesta jolloin liikunnan harrastaminenkaan luonnollisesti ei tunnu yhtä mukavalta kuin parempikuntoisella tupakoimattomalla.(Vertio. 1998. s.454).

Myös koulutustasolla on yhteys tupakointiin. Mutta asetelma on aikojen saatossa kääntynyt pääläelleen. Tupakointi levisi aikanaan ensimmäisenä varakkaan ja koulutetun väestön keskuuteen. Nykyisin hyvin koulutetut ryhmät polttavat vähiten ja tupakoinnin painopiste on siirtynyt alempiin sosiaaliluokkiin.(Vertio. 1998. s.454).

Tupakointiin vaikuttavat myös henkilökohtaiset tekijät kuten asenteet ja taidot. Tupakointi on yhteydessä riskinottoon ja kapinallisuuteen. Myös terveysriskeistä tietämättömyys tai niiden vähättely on tupakoijalle tyypillistä. Toisaalta tupakointi liittyy myös itsetuntoon. Nuoren itseluottamus, se pystyykö hän kieltäytymään tarjotusta tupakasta, on keskeinen tupakoinnin aloittamista ennustava tekijä, joka säätelee nimenomaan ryhmässä tapahtuvaa tupakointia. (Vertio. 1998. s.456).

Tämä on yksi niistä seikoista joihin kiinnitetään erityistä huomiota yläasteen aloittavien 7-luokkalaisten terveystiedon opetuksessa. Opetustapana voidaan esim. käyttää näytelmää, jossa jokainen oppilas pääsee rooliin jossa pitää osata kieltäytyä tarjotusta tupakasta. Jos nuori onnistuu läpäisemään peruskoulun tupakoimatta, hän ei todennäköisesti ala koskaan tupakoidakaan.

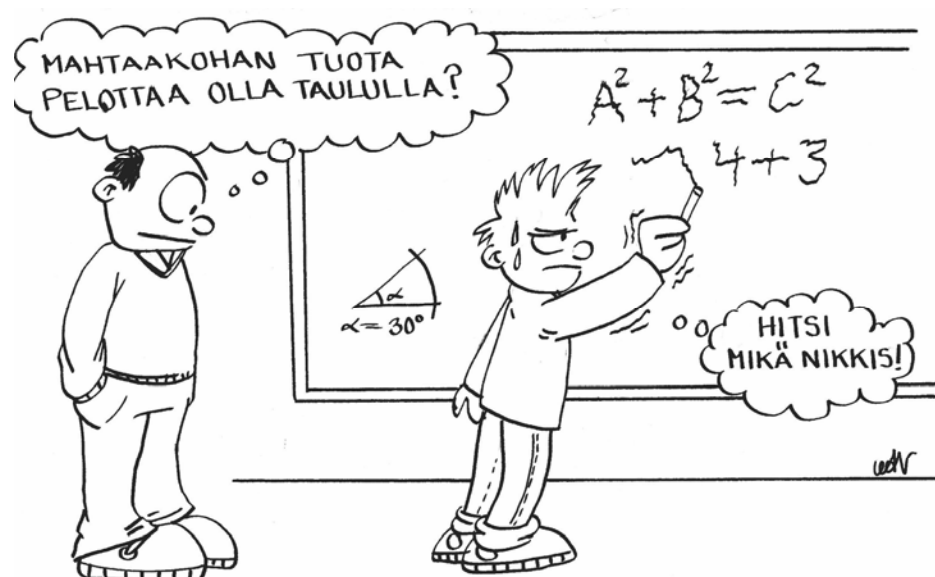
Tupakoivien nuorten osuus kussakin ikäluokassa kasvaa 20-25-vuotiaiden ikäluokkiin saakka. Aikuistuesssa tupakoinnin houkutus vähenee, eikä juuri kukaan aloita tupakointia yli 25-vuotiaana. Tämä on selkeästi nähtävissä myös tekemässämme tutkimuksessa. Huomioitavaa on että suuri osa tupakoivista aikuisista haluaa lopettaa.(Vertio. 1998. s.455)

Tupakointi aiheuttaa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen riippuvuuden. Tupakoinnin aloittaminen on monimutkainen tapahtumaketju, jossa ulkoisilla tekijöillä, ystävillä ja ympäristön odotuksilla on suuri merkitys. Vaarana on, että vähitellen tupakointi alkaa muuttua ehdollistuneeksi käyttäytymiseksi. Samaan aikaan kehittyä ja voimistuu fyysinen riippuvuus nikotiiniin, joka alkaa säädellä tupakoinnin määrää.

Yksi merkittävä nuorten tupakoinnin aloittamiseen vaikuttava tekijä on ystävien tupakointi. Ystävien tupakointi vaikuttaa tupakoinnin aloittamiseen, mutta toisaalta tupakointia harkitsevat nuoret valitsevat ystävikseen nuoria, jotka jo tupakoivat. Vanhempien tupakoinnilla on havaittu olevan myös yhteys nuorten tupakointiin. Tällöin ilmapiiri tupakointia kohtaan on kotona sallivampi. Joidenkin tutkimusten mukaan erityisesti äidin tupakointi ennustaa lapsen tupakointia. (Corbett. 2001. s.103.-118)

Koulumenestys vaikuttaa nuorten tupakointiin. Jo ala-asteella, ennen tupakoinnin aloittamista, huonolla koulumenestyksellä on merkittävä yhteys tupakointiin yläasteella tai myöhemmin. Myös toisinpäin, tupakoinnilla on yhteys huonompaan koulumenestykseen ja siten huonommat mahdollisuudet työuralla. (Corbett . 2001. s.103-118)

Tämä on tekemämme kehittämishankkeen ydinasia, kuten jo aiemmin mainitsimme. Huono koulumenestys ennustaa myös sitä, että nuori alkaa helpommin tupakoida säännöllisesti sekä sitä, että tupakoinnin lopettaminen onnistuu heikommin.

4 TUPAKOINNIN TERVEYSVAIKUTUKSET

Tupakan terveysvaikutukset nuorilla ovat pääsääntöisesti toiminnallisia: kunnon heikkeneminen, kivut pahoinvointi, hermostuneisuus uniongelmia ja niin edelleen. Fyysisinä terveysvaikutuksina voidaan mainita ihon kellastuminen, hampaiden kunnon heikkeneminen, infektioriskin kasvaminen ja potenssin heikkeneminen. Edellä mainitut muutokset voivat olla nuorella pääsääntöisesti palautuvia ja varsinaiset tupakoinnin aiheuttamat terveysvaikutukset näkyvät vasta vuosien viiveellä.

(http://www.ktl.fi/portal/suomi/osiot/tietoa_terveydesta/elintavat/tupakka/nuorten_tupakointi)

Tupakkaan ja tupakointiin kehittyy voimakas riippuvuus joka vaikeuttaa tupakoinnin lopettamisyrityksiä. Tupakointi voi olla myös portti vahvempiin päihteisiin. Lisäksi nuorella saattaa olla harhaluuloja tupakkatuotteiden vaarallisuudesta, esimerkiksi nuuskasta ja kevytsavukkeista. Nuuska saatetaan mieltää vähemmän vaaralliseksi savuttomuutensa takia ja kevytsavukkeisiin siirryttäessä tupakoitsija taas yleensä lisää tupakointiaan jolloin haitallisten aineiden määrä elimistössä pysyy samana tai mahdollisesti jopa kasvaa.

(http://www.ktl.fi/portal/suomi/osiot/tietoa_terveydesta/elintavat/tupakka/nuorten_tupakointi)

5 NUORTEN ALKOHOLIN KÄYTTÖ

Kartoitimme myös nuorten alkoholinkäyttötottumuksia tutkimukseen kuuluvissa oppilaitoksissa. Ensin käymme läpi suomalaisen alkoholinkäytön yleisimpiä piirteitä, alkoholin kulutus on ollut Suomessa 1960-luvulta lähtien jatkuvassa nousussa. Alkoholin käyttö on jakaantunut epätasaisesti siten, että pieni osa suomalaisista juo valtaosan alkoholin kokonaismäärästä. Tyypillistä suomalaiselle alkoholinkäytölle on ollut humalahakuisuus ja käytön painottuminen viikonloppuihin. Arkipäivisin tapahtuva alkoholinkäyttö on tullut humalahakuisuuden rinnalle suomalaisten juomatapoihin. Suomalaisten juomatapojen ja alkoholin hintapolitiikan muutosten seurauksena alkoholinkäyttö on suuri terveysuhka. (Stakes. 2006)

Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan kuukausittainen ja viikoittainen juominen yleistyi voimakkaasti 1980-luvun loppupuoliskolla. Suunta jatkui 1990-luvulla, varsinkin tytöillä. 2000-luvulla kerättyjen aineistojen perusteella näyttää siltä, että 18-vuotiaita lukuun ottamatta alkoholijuomia käyttävien osuudet olisivat vähenemässä molemmilla sukupuolilla. 18-vuotiailla tytöillä on humalajuominen lisääntynyt 2000-luvulla.. 18-vuotiaiden poikien viikoittainen humalajuominen myös yleistyi 7 prosentista 12 prosenttiin vuosina 2003 - 2005. Raittius on lisääntynyt nuorten keskuudessa 2000-luvulla, tietyissä piireissä se koetaan trendikkääksi. Tämän lisäksi alkoholikokeilut ovat pääosin siirtyneet myöhempään ikään. (Stakes. 2006)

Alkoholinkäytön aloittamisiällä on todettu olevan merkitystä aikuisiän alkoholinkäyttöön. Mitä aikaisemmin käyttää alkoholia lapsuudessa tai nuoruudessa, sitä todennäköisemmin käyttää alkoholia usein ja runsaasti aikuisiässä. Alkoholin myynti kasvoi veronalennuksen myötä. Kokonaiskulutus asukasta kohden vuonna 2003 oli 9,4 litraa, vuonna 2005 se oli jo 10,6 litraa (kaavio 2). Sekä tilastoitu että tilastoimaton (matkailijoiden tuoma alkoholi, kotivalmistus, salakuljetus) kulutus on kasvanut.

Kokonaiskulutus asukasta kohden 100 prosentin alkoholina

	1995	2000	2003	2004	2005
Tilastoitu kulutus	6,7	7,0	7,7	8,2	8,3
Tilastoimaton kulutus	2,1	1,8	1,7	2,1	2,3
Kokonaiskulutus	8,8	8,8	9,4	10,3	10,6

Kaavio 2.

(Stakes. 2006)

6 KYSELY TUPAKAN JA ALKOHOLIN KÄYTÖSTÄ

Kyselyssä Ulvilan yhteiskoulun 8 – 9 luokilla, Ulvilan lukiossa ja Kokemäenjokilaakson ammattiopistossa sekä Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikka Raumassa selvitettiin tupakan ja alkoholin käytön yleisyyttä. Kyselyyn osallistui peruskoulun yläkouluasteelta 70, lukiosta ja ammatilliselta toiselta asteelta 84, ja ammattikorkeakoulusta 82 oppilasta, joten otokset kaikista ovat lähes yhtä suuret. Kysely tehtiin yhteensä 236 oppilaalle ja opiskelijalle, jotka opiskelevat edellä mainituissa oppilaitoksissa. Kyselyssä käytetyt kyselylomakkeet ovat liitteenä. Kyselyn tavoitteena oli selvittää kuinka yleistä tupakointi ja alkoholin käyttö on opiskelijoiden keskuudessa ja miten paljon niiden käytössä tapahtuu muutoksia koulutusasteiden välillä. Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikka Raumassa kysyttiin myös opiskelijoiden omaa mielipidettä, miten tupakan polttaminen tai alkoholin käyttö vaikuttavat heidän opintomenestykseensä.

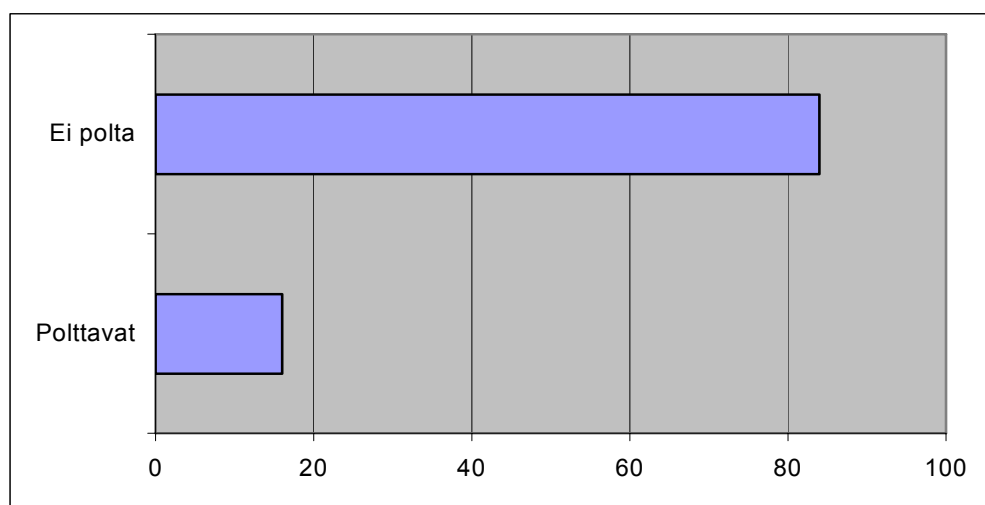
Kyselyn toteutuksessa kysymykset olivat paljon laajemmalla alueella ja monivalintakysymysten vastausvaihtoehtoja piti olla kattavasti, koska esimerkiksi tupakkaan ja alkoholiin liittyy aina myös kokeilua, joka ei johda kuitenkaan päihdekäyttöön ja alkoholin käyttö voi olla ruokajuomakäyttöä. Aineistoa saatiin paljon ja tulosten analysoinnissa kysymysten vastausvaihtoehdot voitiin jakaa harvempiin luokkiin luotettavammin, sillä jaon perusteena olevat kriteerit tunnetaan. Näin kyselyn tulokset saatiin luokiteltua mahdollisimman selkeästi.

Kyselyn tuloksissa ei eroteltu erikseen tyttöjä ja poikia, sillä päihteiden käyttö on sukupuolesta riippumatonta. Nuuskankäyttö ei ole mukana kysymyksissä, koska nuuskan myynti on suomessa laitonta ja tässä kyselyssä selvitettiin Suomessa laillisesti myytävien aineiden käyttöä. Yläkoulussa ja toisella asteella oli samaan aikaan laajempi kartoitus, jolloin kyselylomakkeessa kysyttiin myös liikuntaan ja terveyteen liittyviä seikkoja. Samaa kyselyä käytettiin täten useampaan eri tarkoitukseen. Tämän kyselylomakkeen tuloksista keskityimme ainoastaan kehityshankkeemme kannalta merkittäviin kysymyksiin.

6.1 TUPAKOINNIN YLEISYYS

Ulvilan yhteiskoulun 8 – 9 luokan oppilaat ovat 13 – 16 -vuotiaita, eivätkä saa itse ostaa tupakkatuotteita, mutta tämä ei ole este saada niitä haltuunsa, joten myynnin rajoitus alle 18 -vuotiaille ei vaikuta nuorten tupakointiin. Seuraava kaavio esittää tupakointia Ulvilan yhteiskoulun 8 – 9 -luokan oppilaiden keskuudessa (kaavio 3).

Tupakoivien opiskelijoiden osuus (%) Ulvilan yhteiskoulussa

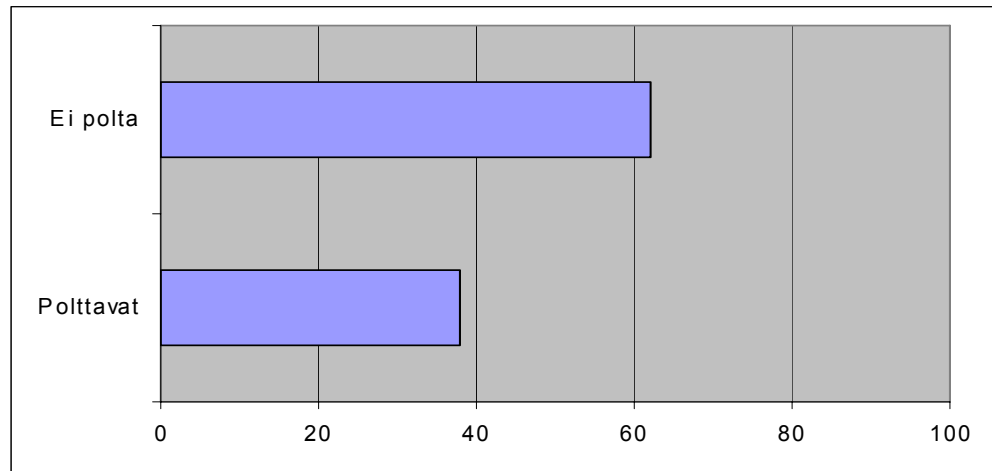

Kaavio 3. Tupakoivien 13 – 16 -vuotiaiden opiskelijoiden osuus (%) Ulvilan yhteiskoulussa.

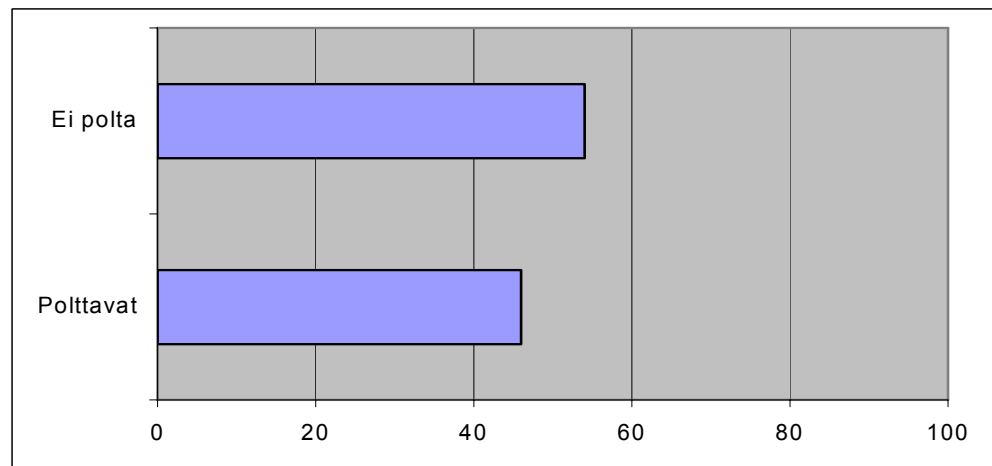
Vielä lukiossa ja ammattiopistossa opiskelijoiden iät ovat 16 – 18 vuotta.

Siirryttäessä seuraavalle kouluasteelle tapahtuu tupakoinnissa radikaali muutos, koska opiskelijat ovat jo yli 18 -vuotiaita ja saavat laillisesti hankkia tupakkatuotteita. Näin on havaittavissa Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikan yksikön kyselyssä opiskelijoiden vastaukset tupakoinnin aloittamishalukkuudesta enää tässä iässä. Seuraavassa kaaviossa Ulvilan lukion ja Kokemäenjokilaakson ammattiopiston tupakoinnin yleisyyttä verrataan Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikka Rauman opiskelijoiden tupakoinnin yleisyyteen. (kaavio 4 A ja B)

A. Tupakoivien opiskelijoiden osuus(%) Ulvilan lukiossa ja Kokemäenjokilaakson ammattiopistossa

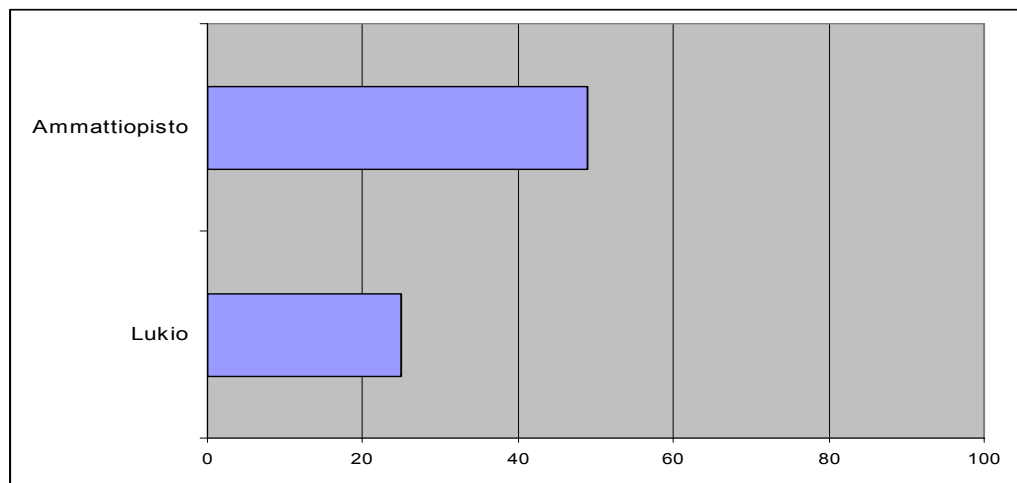
B. Tupakoivien opiskelijoiden osuus (%) Satakunnan ammattikorkeakoulussa

Kaavio 4 A ja B. Opiskelijoiden tupakoinnin osuus Ulvilan lukiossa ja Kokemäenjokilaakson ammattiopistossa verrattuna Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikka Rauman opiskelijoihin, jotka ovat jo yli 18 -vuotiaita.

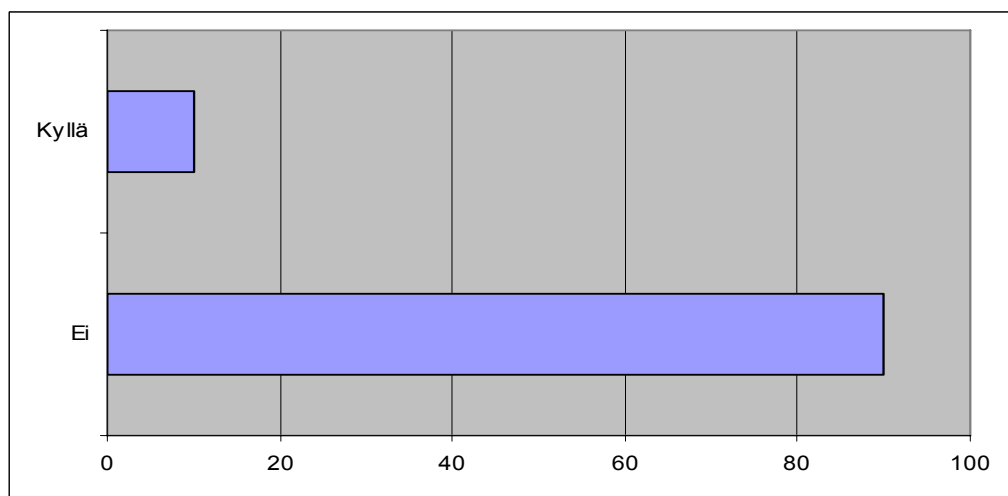
Kaaviosta huomataan, että tupakointi ei merkittävästi lisäänty siirryttäessä opiskelemaan korkea-asteelle. Kyselyn tuloksista voi päätellä, että tupakoivien osuus kasvaa voimakkaammin siirryttäessä peruskoulusta lukioon ja ammatillisiin kouluihin eli 16 – 18 -vuotiailla. Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikka Raumassa kyselyyn vastasi 82 opiskelijaa, jotka edustivat ikää 18 – 25 vuotta. Näistä 38 ilmoitti tupakoivansa eli tupakoivien osuus oli 46 %.

Erikseen voimme vielä verrata lukion opiskelijoita (39 opiskelijaa) ammattiopiston opiskelijoiden vastaaviin tottumuksiin (45 opiskelijaa). Ammattiopiston opiskelijoilla tupakointi on selvästi yleisempää, sillä lähes puolet heistä tupakoi (kaavio 5). Ne 8 – 9 -luokan oppilaat, jotka tupakoivat jatkavat todennäköisesti tupakointia seuraavalle kouluasteelle. Tämä vastaa myöhemmin tässä selvityksessä esitettäviä vastauksia 8 – 9 luokan oppilaille suunnatun kyselyn vastauksiin jatko-opinnoista.

Kaavio 5. Tupakoivien opiskelijoiden osuus (%) Kokemäenjoen ammattiopistossa ja Ulvilan lukiossa

Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikka Raumassa tehdyssä kyselyssä tiedusteltiin aloittaisivatko he tupakointia enää tässä vaiheessa (kaavio 6).

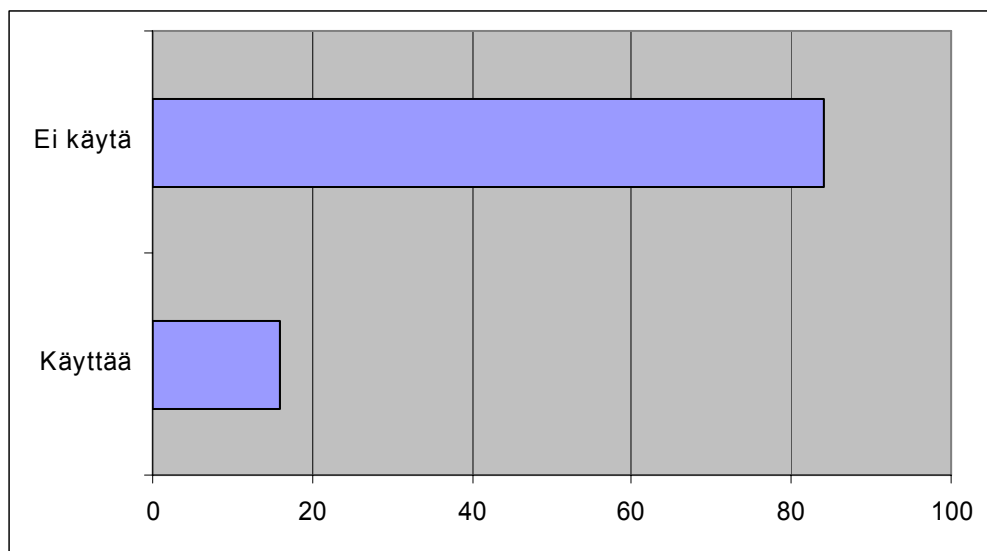

Kaavio 6. Tupakoinnin aloittamiskynnys Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikka Rauman opiskelijoilla.

Kyselyn perusteella vain harva, alle 10 %, aloittaisi tupakointia enää 18 ikävuoden jälkeen tai aikuisiällä. Tupakanpolttajien osuuden kasvu todennäköisesti pysähtyy ammattikorkeakoulussa ja 18-vuotta täyttäneiden keskuudessa.

6.2 ALKOHOLIN KÄYTÖN YLEISYYS

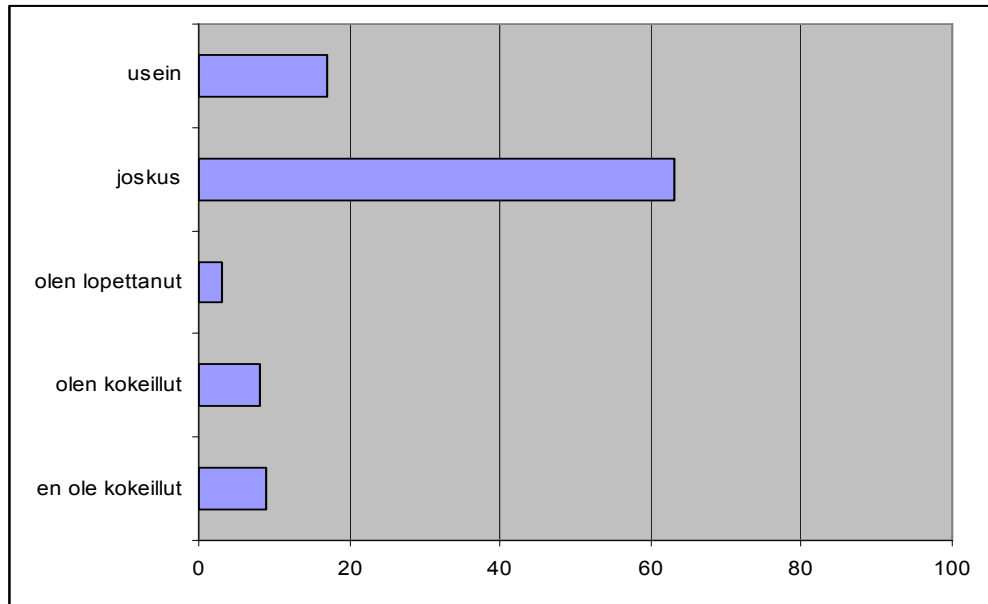
Samoin kuin tupakkatuotteiden myynti ei alkoholituotteidenkaan myynti ole sallittu alle 18-vuotiaille. Alkoholin käyttö Ulvilan yhteiskoulun 8 – 9 luokan oppilailla oli yhtä yleistä kuin tupakan poltto, sillä mietojen alkoholijuomien hankkiminen ei ole vaikeaa. Vertailtaessa koulutusasteita voidaan havaita samansuuntaista kehitystä sekä tupakoinnilla että alkoholin käytöllä. Seuraavassa kaaviossa esitetään Ulvilan yhteiskoulun 8 – 9 -luokan oppilaiden alkoholin humalakäyttöä (kaavio 7).

Kaavio 7. Alkoholin käyttö (%) Ulvilan yhteiskoulun 8 – 9 -luokan oppilailla.

Alkoholin käyttö on tässä vaiheessa kokeilevaa, satunnaista ja määrät pieniä, eikä kyselyn perusteella käyttäjistä ja käyttäjien määrästä voida tehdä johtopäätöksiä. Ulvilan lukiossa ja Kokemäenjokilaakson ammattiopistossa sekä Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikka Raumassa kyseltiin myös alkoholin käytöstä tarkemmin. Näin saatiin tietoa alkoholin satunnaisesta ja maltillisesta käytöstä.

Seuraavassa kaaviossa nähdään tarkemmin kuinka toisella asteella opiskelevat vastasivat alkoholin käytöstä (kaavio 8).

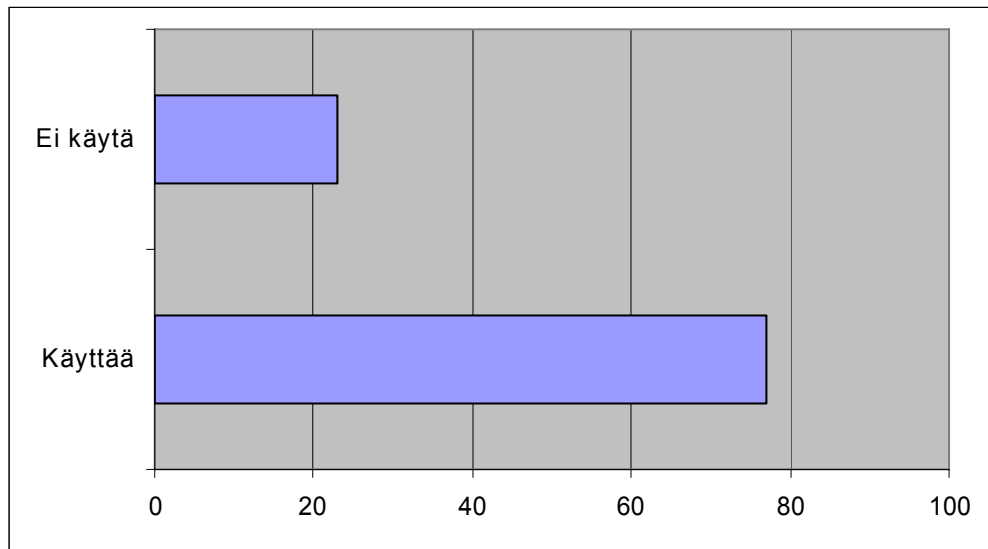

Kaavio 8. Alkoholin käyttö humalatarkoitukseen Ulvilan lukiossa ja Kokemäenjokilaakson ammattiopistossa.

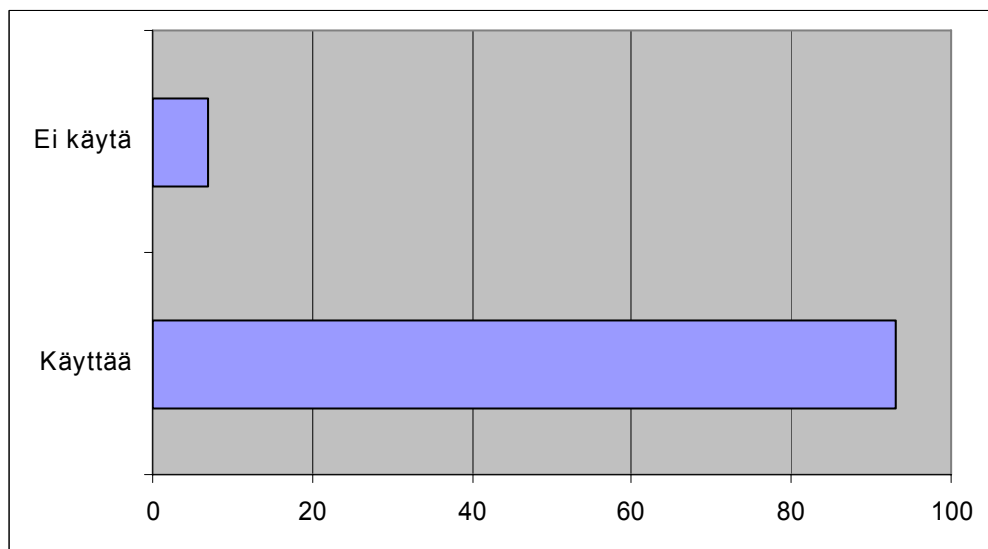
Edellisessä kuvaajassa otettiin Ulvilan lukiossa ja Kokemäenjokilaakson ammattiopistossa alkoholin käyttäjiksi ne oppilaat, jotka vastasivat usein ja joskus. Tämä tarkempi kuvaus kertoo että kysymyksessä ei ole alkoholin suurkulutus.

Seuraava kaavio vertailee Ulvilan lukiota ja Kokemäenjokilaakson ammattiopiston oppilaiden alkoholin käyttöä Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikan opiskelijoihin Raumalla (kaavio 9 A ja B). Alkoholin humalakäytössä on havaittavissa sama kehitys kuin tupakan poltossa. Käytön yleisyys kasvaa ikäluokassa 16 – 18 -vuotiaat eniten.

A. Alkoholin käyttö (%) Ulvilan lukiossa ja Kokemäenjokilaakson ammattiopistossa

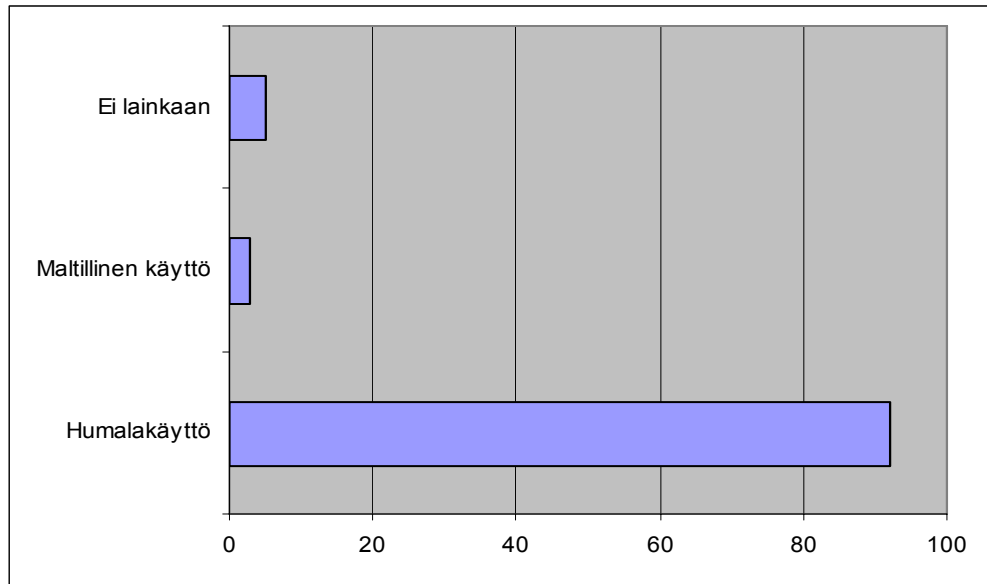
B. Alkoholin käyttö (%) Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikka Raumassa

Kaavio 9 A ja B. Ulvilan lukion ja Kokemäenjokilaakson ammattiopiston opiskelijoiden alkoholin käyttö verrattuna Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikka Rauman opiskelijoiden alkoholin käyttöön.

Kyselyn perusteella alkoholin käyttö yleistyy heti yli 16 -vuotiailla ja on yleisempää kuin tupakan poltto. Kyseessä olevissa lukiossa ja ammattiopistossa alkoholia ilmoitti käyttävänsä jo lähes 80 % opiskelijoista. Alkoholin käyttö lisääntyy vielä yli 18-vuotiailla lähes 95 % prosenttiyksikköön.

Seuraava kaavio kuvaa tarkemmin alkoholin käyttöä Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikka Rauman opiskelijoiden keskuudessa (kaavio 10).

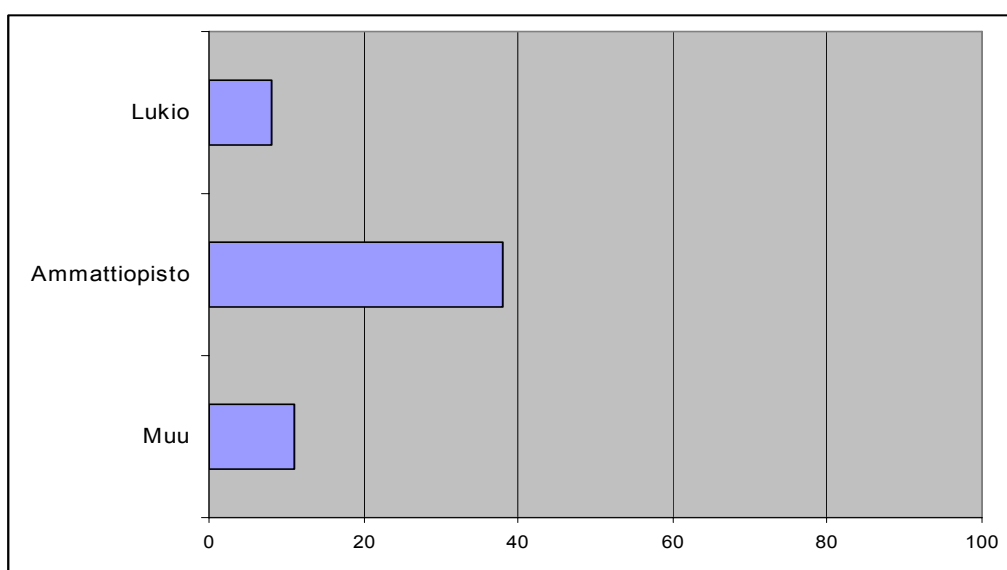

Kaavio 10. Alkoholin juomistavat Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikka Raumassa

Ammattikorkeakoulun alkoholin käyttäjistä löytyi myös maltillisia käyttäjiä.

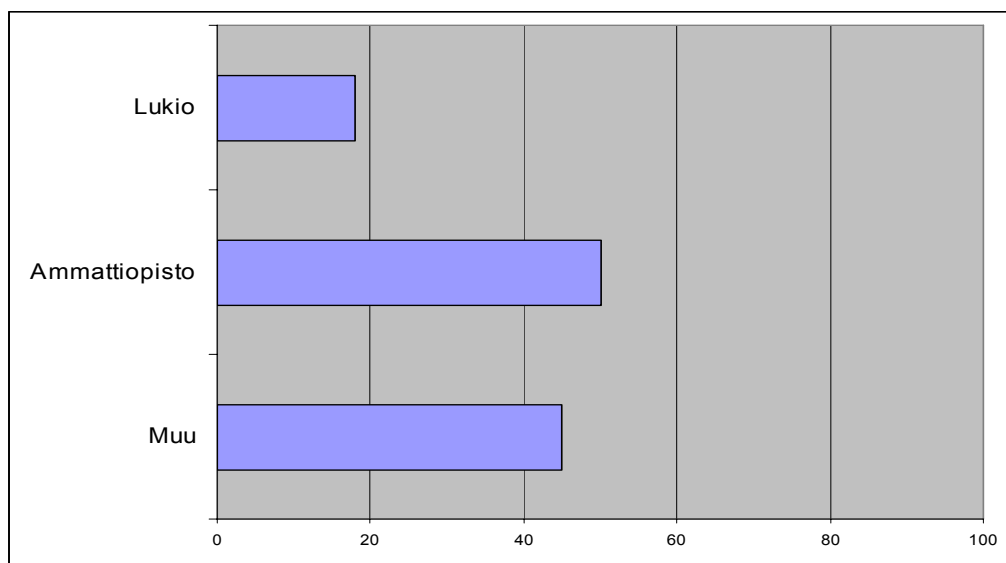
6.3 PÄIHTEET JA OPISKELU

Kyselyn toinen tarkoitus oli selvittää, miten tupakan poltto ja alkoholin käyttö korreloivat opiskelijan opintojen kanssa. Opiskelun motivaatioista kysyttiin eri tavalla Ulvilan yhteiskoulussa ja Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikka Raumassa. Helpoin tapa kysyä asiaa peruskoulun 8 – 9 luokan oppilailta oli tiedustella heidän jatko-opinto aikeitaan, kun taas ammattikorkeakoulun opiskelijoilta voitiin kysyä opinnoista suoriutumisesta. Seuraavissa kaavioissa osuudet ovat kaikista lukioon tai ammattiopistoon hakeneista (kaavio 11).

Kaavio 11. Tupakoivien oppilaiden osuudet (%) eri oppilaitoksiin hakevien Ulvilan yhteiskoulun oppilaista

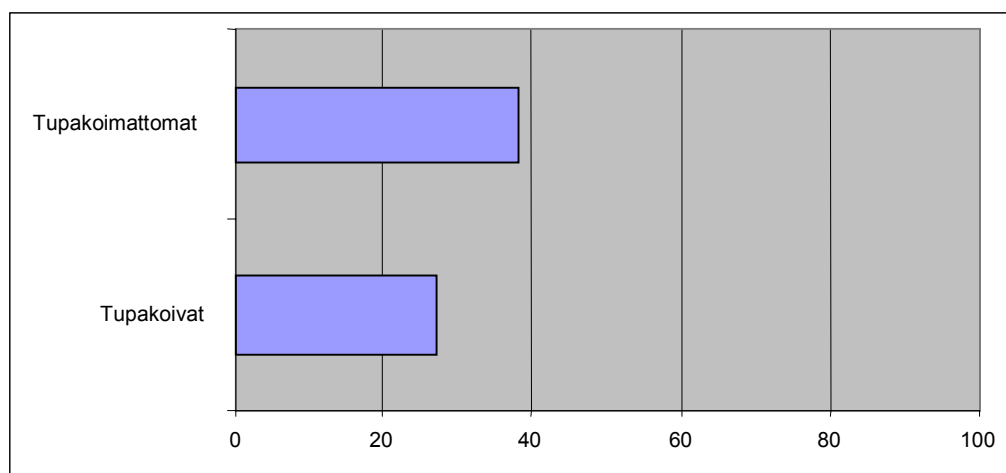
Ammattiopistoon hakevilla tupakointi on selvästi yleisempää kuin lukioon hakevilla. Tupakoivien osuus kaikista ammattiopistoon hakevista oli 38 %. Suurin osa lukioon pyrkivistä ei ole kokeillut tupakointia. Tuloksissa mukana on merkityksellinen vaihtoehto: Muu. Tähän ovat esimerkiksi oppilaat, jotka eivät jatka missään opinnoissa ja suurin osa varsinkin 8 -luokan oppilaista, jotka eivät vielä tiedä jatko-opinnoistaan.. Enemmistö ammattiopiston tai lukion valinneista on 9 -luokkalaista.

Kaavio 12. Eri oppilaitoksiin hakevien oppilaiden osuudet (%) alkoholinkäyttötottumukset

Lukioon pyrkivistä 18 % ilmoitti käyttävänsä alkoholia. Ammattiopistoon pyrkivistä puolet ja ryhmään muut kuuluvista oppilaista 45 % ilmoittivat käyttävänsä alkoholia. Kuten aikaisemmin mainittiin, kysymyksessä on kuitenkin 13 – 16 - vuotiaiden satunnainen ja määrältään pieni käyttö.

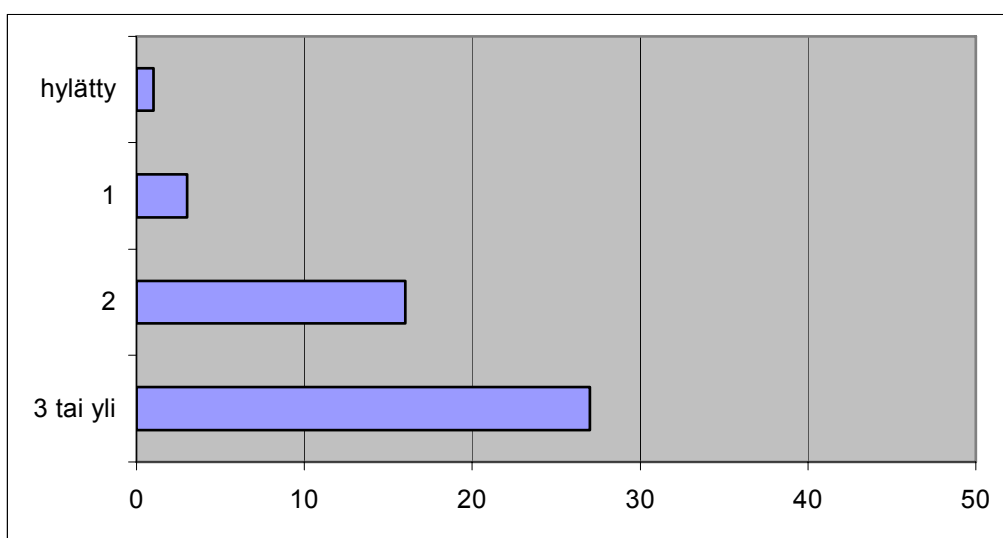
Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikka Raumassa päihteiden käyttöä ja opiskelua yhdessä arvioitiin opintosuoritusten ajallaan pysymisessä (kaavio 13).

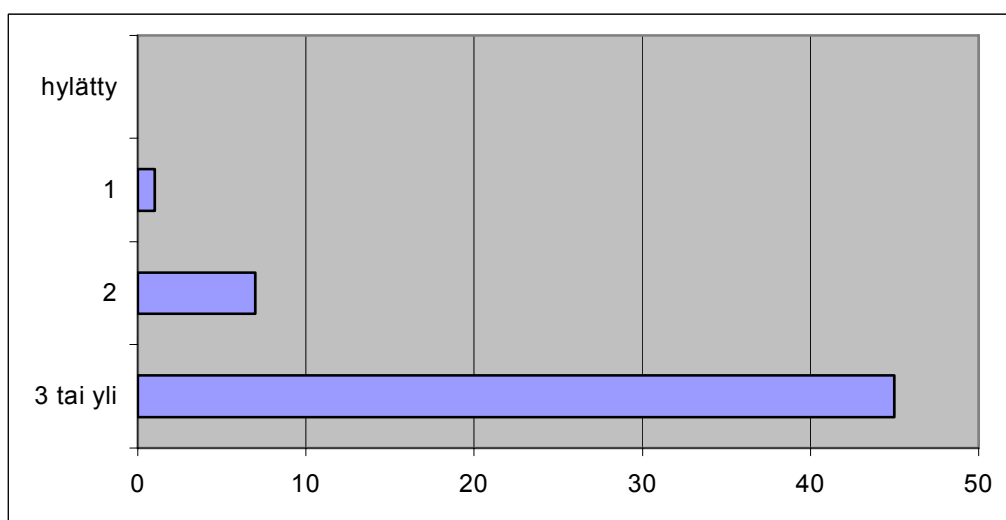
Kaavio 13. Niiden korkea-asteen opiskelijoiden osuudet (%), joiden opinnot etenevät ajallaan, kaikista opiskelijoista.

Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikka Raumassa opiskelevien opinnot ja tupakointi esitetään tupakoivien ja tupakoimattomien ilmoittamilla tyypillisillä arvosanoilla (kaavio 14 A ja B). Ammattikorkeakoulussa arvosanat opintojaksoista ovat asteikolla 1 -5.

A. Tupakoivat

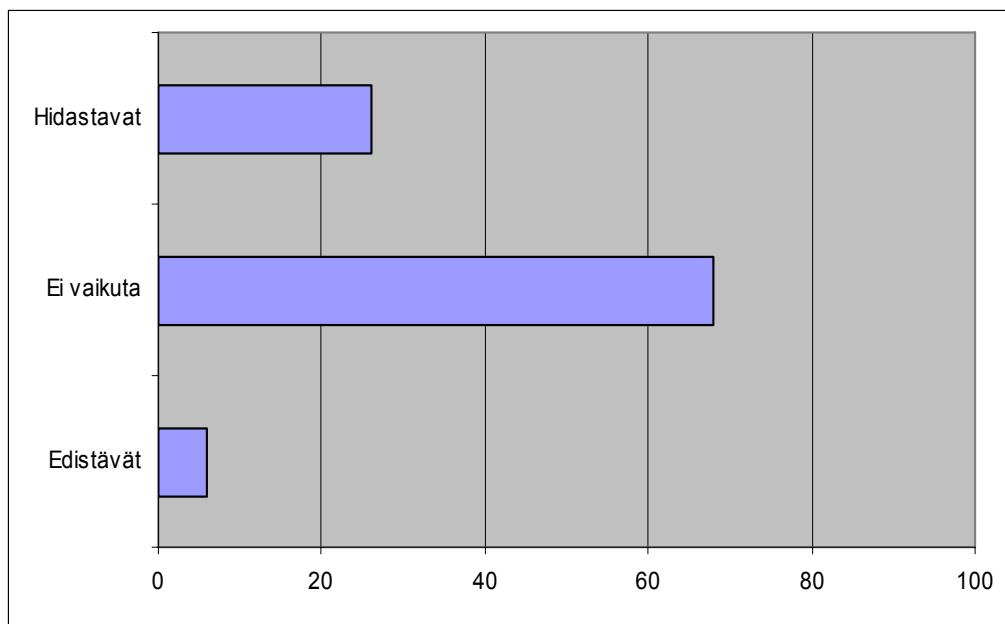
B. Tupakoimattomat

Kaavio 14 A ja B. opiskelijoiden osuudet (%) tyypillisille arvosanoille.

Tulokset tukevat käsitystä, että tupakointi kulkee rinnakkain heikomman opiskelumenestyksen kanssa. Tulokset viittaavat siihen, että opinnoista suoriutumisen heikommassa päässä eroa ei ole, vaan todellinen ero syntyy paremmissa arvosanoissa.

Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikka Rauman opiskelijoilta kysyttiin omaa mielipidettä, miten tupakka ja alkoholi vaikuttavat opiskeluun. Vastausvaihtoehtoina olivat: Hidastavat, eivät vaikuta tai edistävät. Seuraava kuvaaja esittää vastaajien osuudet eri mielipiteistä (kaavio 15).

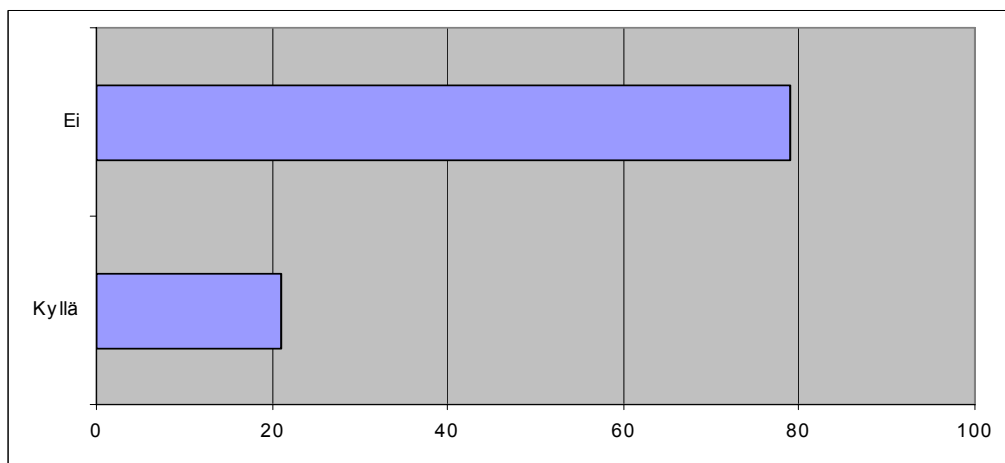

Kaavio 15. Ammattikorkeakoulun opiskelijoiden oma käsitys tupakoinnin vaikutuksesta opiskeluun..

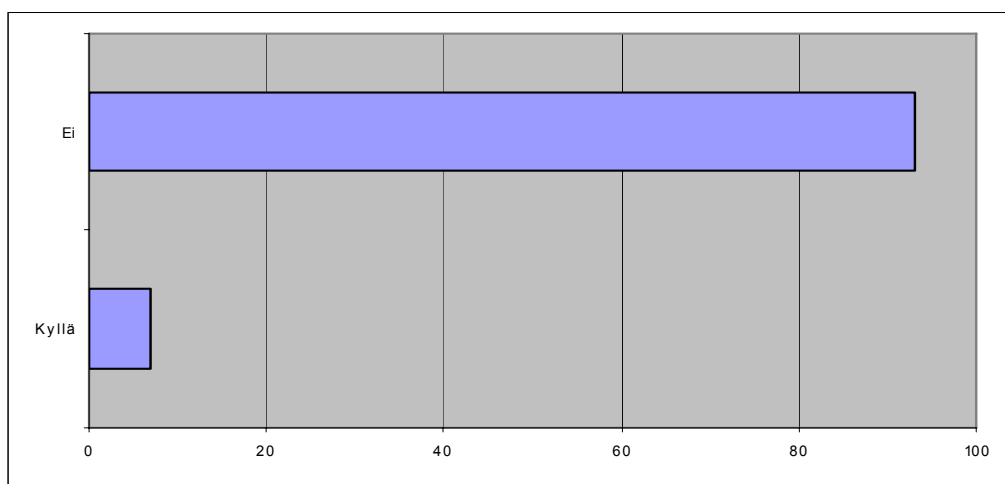
Lähes 70 % vastaajista arvioi, ettei tupakointi tai alkoholi vaikuta heidän opintomenestykseensä. Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikka Raumassa tehdyssä kyselyssä sekä tupakasta että alkoholista yleinen mielipide opiskelijoilla oli, että niillä ei ole vaikutusta opintoihin. Myöskään tottumusten muuttamiseen ei löydy halukkuutta.

Kyseessä olevan ammattikorkeakoulun tupakoivilta ja alkoholia humaltuakseen käyttäviltä opiskelijoilta kysyttiin heidän halukkuuttaan lopettaa päihteiden käyttö, jos tämä vaikuttaisi positiivisesti heidän opintomenestykseensä. Seuraavat kaaviot esittävät erikseen tupakoitsijoiden ja alkoholin käyttäjien osuudet halukkaista lopettaa ja jatkaa (kaavio 16).

A. Halukkuus lopettaa tupakointi (%) tupakoivista

B. Halukkuus lopettaa alkoholin humalakäyttö (%)

Kaavio 16 A ja B. Ammattikorkeakoulun opiskelijoiden halukkuus tupakan tai alkoholin käytön lopettamiseen, jos se vaikuttaisi opiskeluun.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselyn perusteella saaduissa tuloksissa rinnastuvat opiskelijoiden tupakoinnin ja alkoholin käytön heidän opiskelumotivaatioihinsa. Vastaukset ovat opiskelijoiden mielipiteitä ja perustuvat heidän omiin arvioihinsa käytöstä ja käyttömääristä. Vastaukset olivat opiskelijoiden omia mielipiteitä eli emme voi olla varmoja heidän todellisista opintomenestyksistään.

Vastaukset eivät ole yllättäviä ja dramaattisia. Opiskelijoiden vastaukset antavat kuvan heidän tämän hetken asenteista tupakointia ja alkoholia kohtaan. Tupakointi ja alkoholin käyttö lisääntyvät molemmat kyselyn mukaan ratkaisevasti ennen 18 - ikävuotta. Siksi valistus ja rajoitus pitävät tapahtua ja onnistua ennen tätä ikää.

Tupakan polttamiseen ja alkoholin juomiseen vaikutetaan valistamalla, kieltämällä ja saattamalla ne häpeälliseksi ei toivotuksi tavaksi. Valistamalla kerrotaan niiden vaikutuksista terveyteen ja toivotaan vastaanottajan tekevän päätöksen itse. Lähitulevaisuudessa myös koulut saattavat joutua ottamaan tiukemmin kantaa tupakointiin. Kehityshankkeemme avulla pyrimme herättämään muun muassa kyseessä olevien oppilaitoksia havaitsemaan päihteiden käytön mahdollisia vaikutuksia opiskelijan opiskelumotivaatioon ja opiskeluympäristöön ja siten kehittämään toimia, jolla ehkäistään päihteiden käyttöä ja tällä tavalla nostetaan koulun imagoa. Hankkeessamme pyrittiin löytämään keinoja, joilla tupakan ja alkoholin käyttöä ja sen mahdollista merkitystä oppimisympäristöön voidaan seurata.

LÄHTEET:

Corbett, K.K. 2001. Susceptibility of youth to tobacco: a social ecological framework of prevention of respiration. *Physiology* 128, 103–118.

Rimpelä A., Rainio, S., Pere L., Lintonen T ja Rimpelä M. Tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977-2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005; Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus, sosiaali- ja terveysministeriö. Tupakoimattomana peruskoulusta. Helsinki 2000

Sosiaali- ja terveysministeriö. Tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977-2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005. Helsinki 2005.

Stakesin tiedote 8.2.2006. Alkoholin kulutus jatkoi kasvuaan.

Vertio, H. (1998) Tupakoinnin ehkäisy. Teoksessa Koskenvuo, K.& Vertio, H (toim.) Sairauksien ehkäisy. Jyväskylä: Duodecim, 453–459.

http://www.ktl.fi/portal/suomi/osiot/tietoa_terveydesta/elintavat/tupakka/nuorten_tu_pakointi

LIITE A. Kysely ammattikorkeakoulun opiskelijoille

Kyselyn tarkoituksena on selvittää, mitä SAMK:n tekniikka Rauman opiskelijat ajattelevat opiskelun ja päihteidenkäytön / tupakoinnin suhteesta. Vastaukset annetaan nimettöminä, eikä vastaajien henkilötiedot muutenkaan tule esiin. **Tarjoan kaikille vastauslomakkeen täyttäneille kupin kahvia tai teetä. Saat sen kahviosta palauttaessasi lomakkeen.** Palauta vain yksi vastauslomake, jotta tulokset eivät vääristy.

1. Sukupuoli ☐ nainen ☐ mies
2. Ikä _____ vuotta
3. Tupakointi ☐ askillinen päivässä tai enemmän ☐ alle 10 savuketta päivässä
☐ joskus, satunnaisesti ☐ en polta
4. Alkoholin käyttö (yli 0,5 promillen humalat)
☐ humaltuminen kerran viikossa tai useammin
☐ humaltuminen kerran kuukaudessa
☐ humaltuminen harvemmin kuin 2 kertaa vuodessa
☐ juon alkoholijuomia, mutta en koskaan humaltumiseen asti
☐ En käytä ollenkaan
5. Miten alkoholin ja tupakan runsas käyttö vaikuttaa mielestäsi opintojen etenemiseen?
☐ hidastavat ☐ eivät vaikuta ☐ edistävät
6. Kuinka monta opintojaksoa suoritit viimelukukaudella?
☐ Suorittamatta jäi 5 tai enemmän
☐ Suorittamatta jäi 3 - 4
☐ Suorittamatta jäi 1 - 2
☐ Suoritin kaikki lukukauden lukujärjestyksestä
7. Mikä oli tyypillisin arvosana viimelukukauden opintosuorituksistasi?
☐ hylätty ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3
- 5
8. Oletko tyytyväinen opintomenestykseen?
☐ En ☐ Kyllä
9. Vain tupakoivat vastaavat tähän!
Uskon, että lopettaisin tupakoinnin, jos opintomenestykseni paranisi
☐ En ☐ Kyllä
10. Vain alkoholia humaltumiseen käyttävät vastaavat tähän!
Uskon, että lopettaisin alkoholin käytön, jos opintomenestykseni paranisi
☐ En ☐ Kyllä

KIITOS VASTAUKSESTASI
Jarmo Juhola

LIITE B. Kysely peruskoulun 8 ja 9 luokan oppilaille

1. Sukupuoli

Nainen ☐

Mies ☐

2. Ikä

13 ☐

14 ☐

15 ☐

16 ☐

3. Jatko-opiskeluaikomukset

ammattikoulu ☐

ei mihinkään ☐

lukio ☐

jokin muu vaihtoehto ☐

en tiedä ☐

☐

4. Päihteet

4.1 Tupakointi

Mikä seuraavista kuvaa parhaiten tupakointiasi?

usein ☐

joskus ☐

olen lopettanut ☐

olen kokeillut ☐

en ole kokeilut ☐

4.2 Alkoholi

Mikä seuraavista kuvaa parhaiten alkoholin käyttöäsi?

usein ☐

joskus ☐

olen lopettanut ☐

olen kokeillut ☐

en ole kokeilut ☐

4.3 Nuuska

Mikä seuraavista kuvaa parhaiten nuuskan käyttöäsi?

usein ☐

joskus ☐

olen lopettanut ☐

olen kokeillut ☐

en ole kokeilut ☐

5. Liikunta

Kuinka usein harrastat jotakin liikuntaa koululiikunnan lisäksi viikossa?

en koskaan ☐ 1-2 kertaa ☐

3-4 kertaa ☐

4-6 kertaa ☐ 7-kertaa ☐

6. Terveys

Onko sinulla jokin pitkäaikainen sairaus?

Kyllä ☐

Ei ☐

Onko sinulla säännöllinen lääkitys?

Kyllä ☐

Ei ☐

KIITOS VAIVANNÄÖSTÄSI!

Marko Seppälä

LIITE C. Kysely ammattiopiston ja lukion opiskelijoille

1. Sukupuoli

Nainen ☐

Mies ☐

2. Ikä

15 ☐

16 ☐

17 ☐

3. Opiskelupaikka

ammattikoulu ☐

lukio ☐

4. Päihteet

5.1 Tupakointi

Mikä seuraavista kuvaa parhaiten tupakointiasi?

usein ☐

joskus ☐

olen lopettanut ☐

olen kokeillut ☐

en ole kokeilut ☐

5.2 Alkoholi

Mikä seuraavista kuvaa parhaiten alkoholin käyttöäsi?

usein ☐

joskus ☐

olen lopettanut ☐

olen kokeillut ☐

en ole kokeilut ☐

5.3 Nuuska

Mikä seuraavista kuvaa parhaiten nuuskan käyttöäsi?

usein ☐

joskus ☐

olen lopettanut ☐

olen kokeillut ☐

en ole kokeilut ☐

6. Liikunta

Kuinka usein harrastat jotakin liikuntaa koululiikunnan lisäksi viikossa?

en koskaan ☐ 1-2 kertaa ☐ 3-4 kertaa ☐

4-6 kertaa ☐ 7-kertaa ☐

7. Terveys

7.1 Onko sinulla jokin pitkäaikainen sairaus?

Kyllä ☐

Ei ☐

7.2 Onko sinulla säännöllinen lääkitys?

Kyllä ☐

Ei ☐

KIITOS VAIVANÄÖSTÄSI!

Marko Seppälä